Käesoleva valimissüsteemiga tehti kolm strateegilist viga: ümbrikuga pabervalimiste imiteerimine, kordushääletuse võimalus ja absoluutne tsentraliseerimine. Esimesed on omavahel loogilises vastuolus, kuna kordushääletus eeldab puutumatu ümbriku lahtitegemist, mis võimaldab seostada hääle sisu ja valija, võis siis lausa panna ümbrikusse uue sedeli. See vastuolu on tekitanud nii suured tehnoloogilised probleemid et me räägime nüüd auditeerimise enda auditeerimisest, mitte päise päeva ajal ühel kastil silma peal hoidmisest. Ühtlasi toob paratamatu keerukus koos kolmanda põhimõttelise veaga- tsentraliseeritusega, kaasa ka suurendatud nõuded siseründe ärahoidmisele. Vaatlejate tähelepanekud töökultuuri osas on kohati anekdootlikud. Esimese, elementaarse asjana tuleks sisse viia kogu seotud personali, VVK ja RVT rotatsioon. Meil pole ka mitte mingit ettevalmistust olukorraks, kus tõepoolest rünne tuvastatakse. Seni oleme vaid intsidendid maha summutanud. Mis on üsna lihtne niikaua kui ka Riigikogu liikmed kurdavad, et nad ei oska isegi õigeid küsimusi esitada. Vaatamata näilisele materjalirohkusele ei ole e-valimiste süsteemi suudetud adekvaatselt tutvustada. Kõigi kahtluste jätkuvalt valeks tembeldamine seda küll ei tee.

Valimiskasti lihtsa veenvuseni on digimaailmas veel pikk maa, lähim võimalus oleks (minu arvates) räsiahelad mis on tõepoolest vaadeldavad (digi)ümbrikutena. Need leidsid Martensi vastuseisu, kuna kogu valimiste info jääb igale hajutatud haldajale igavesti muugitavaks. Aga heausklik valija eelistab riski kuskil tulevikus anonüümsus kaotada selle asemel et kohe toimub siserünne mis moonutab reaalselt valimistulemust ja riigi saatust.

Riigile on olulised ka teadlaste saavutused, mille juurde käib eetiline kohustus neid avalikkusele operatiivselt tutvustada. Selles võtmes võib lisaks aktuaalsele artiklile (https://doi.org/10.1109/ACCESS.2024.3521337) lugeda ka K. Düüna ilusas Eesti keeles kirjutatud magistritööd (https://digikogu.taltech.ee/et/Item/50cabbbc-37e7-47f9-9711-940054bd2bfe) ning veenduda et nendes ei ole vastuolusid heauskliku valija pakutud ründevõimalustega. Võibolla kumab uusi probleeme veelgi, nii nagu ühe teadustöö puhul loomulik. Aga RIA vaimustus, et TTÜ õpetlased võiksidki nüüd valimistekki lappima jääda, on diametraalselt ekslik. Juba hüperkeerulise süsteemi käimasaamine, mis peaks olema üks käsurida, võttis neil kolm kuud. Uute tagatiste

sisseviimine võib ründeriski vähendada paremal juhul asümptootiliselt, see ei tasu ära.

Palju mõistlikum on jätta jonn ja vaimude väljakutsumine nking investeerida uude, kaasaegsesse ja töökindlasse põhimõttesse. Sellega võime saada ka ODIHR heakskiidu traditsiooniks kujunenud näpuviibutamise asemel.

ago samoson

12.2.2025